

М. М. Прохоренко,

кандидат юридичних наук, доцент, полковник юстиції

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1471-9134>

Л. О. Шапенко,

кандидат юридичних наук, доцент

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7351-641X>

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВІДБУДОВНОГО ПЕРІОДУ

Національний університет оборони України
проспект Повітрофлотський, 28, 03186, Київ, Україна
Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна
E-mails: militar@ua.fm, shapenkol@ukr.net

Мета статті полягає у виробленні єдиного підходу щодо розуміння відбудовного періоду та необхідності закріплення його заходів запровадження на рівні Закону України. *Методологічну базу дослідження* склали діалектичний метод, метод аналізу та синтезу, а також порівняльний метод, за допомогою яких проаналізовано сутність та зміст відбудовного періоду на рівні нормативного регулювання і наукових розробок; надано визначення відбудовного періоду як складової особливого періоду, який забезпечує інтереси суб'єктів громадянського суспільства і держави та сприяє ліквідації наслідків збройної агресії російських військ проти України для підвищення рівня обороноздатності країни шляхом запровадження певних заходів; здійснено порівняння поняття відбудовного періоду, закріпленого у різних нормативно-правових актах України; розглянуто зарубіжний досвід нормативно-правового регулювання відбудовного періоду.

Результати: відбудовний період повинен включати заходи щодо: ідентифікації зруйнованих об'єктів, які потребують відновлення; визначення суб'єктів, які мають право на відновлення – фізичних та юридичних осіб (публічного та приватного права); форм відновлення наслідків збройної агресії (грошова – компенсаційна, натуральна – шляхом відбудови); встановлення критеріїв послідовності (пріоритетності) відновлення наслідків збройної агресії; особливого порядку фінансування, форм і способів оподаткування; особливого режиму праці і статусу працівників, установ і організацій, які будуть задіяні у відновленні зруйнованих об'єктів; створення сприятливих умов для іноземного або національного інвестування відновлювальних програм або проєктів; підстав та порядку повернення цивільного населення на деокуповані території. *Адже* відбудовний період настає з часу заподіяння шкоди об'єктам, які потребують відновлення, а закінчується після повного відновлення шкоди, яка була завдана збройною агресією. **Обговорення:** дискусійність проблем правового режиму відбудовного періоду полягає в необхідності прийняття окремого Закону України «Про правовий режим відбудовного періоду», внесення змін до Закону України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 року та Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21 жовтня 1993 року.

Ключові слова: відбудовний період; воєнний стан; збройна агресія; особливий період; правовий режим.

Постановка проблеми та її актуальність.

На сучасному етапі російсько-української війни сили оборони України вже звільнили понад половину захоплених російськими військами території, яка була окупована з 24 лютого 2022 року, та продовжують її звільняти. На території, що звільнена, або постраждала в результаті збройної агресії російських військ проти України відновлюється зруйнований житловий фонд, об'єкти соціальної та критичної інфраструктури. Проте відбудова території України ускладнена необхідністю запровадження заходів правового режиму воєнного стану в Україні, які реалізуються згідно Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року в умовах дії Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [1].

Відбудова території України на сьогодні здійснюється у відповідності до:

1) п. 13 ч. 2 ст. 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року, яким передбачені повноваження військових адміністрацій населених пунктів на відповідній території щодо: надання допомоги власникам квартир (будинків) в їх відбудові у разі пошкодження в результаті проведення бойових дій, терористичних актів, диверсій; організації за рахунок власних коштів і на пайових засадах будівництва, реконструкції і ремонту об'єктів комунального господарства та соціального призначення, житлових будинків, а також шляхів місцевого значення; виконання або делегування на конкурсній основі генеральній будівельній організації (підрядній організації) функцій замовника на будівництво, реконструкцію і ремонт житла, інших об'єктів соціальної та виробничої інфраструктури комунальної власності [2];

2) Закону України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричи-

нених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 23 лютого 2023 року;

3) Порядку надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 травня 2023 року № 600;

4) Порядку надання компенсації для відновлення окремих категорій об'єктів нерухомого майна, пошкоджених внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації, з використанням електронної публічної послуги «Відновлення», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2023 року № 381 та інші.

Відбудова України, яка проводиться в умовах російсько-української війни, є дієвим заходом підвищення економічних, соціальних, політичних спроможностей держави та є вагомим фактором зміцнення її обороноздатності. У зв'язку з цим правове регулювання відбудовного періоду потребує глибокого теоретико-правового аналізу задля наближення перемоги України та її післявоєнного відновлення.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Правове регулювання відбудовного періоду досліджувалося у працях Г. Ганової, В. Мехеда, Х. Мінгареллі, Є. Пашенка, О. Шкуропацького, В. Хланя та інших. Разом з тим, наукові розробки щодо відбудовного періоду як окремого правового режиму функціонування держави на сьогодні поки відсутні.

Мета даного дослідження спрямована на здійснення аналізу сутності і змісту відбудовного періоду як юридичної конструкції підвищення соціального, економічного розвитку та обороноздатності країни, що має бути закріплена на рівні Закону України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Правовий режим відбудовного періоду, перш за все, варто розглядати шляхом розкриття сутності відбудовного періоду через призму змістовної характеристики складових юридичної конструкції правового режиму. Так, поняття правового режиму надано І. Соколовою, яка вказує на те, що під правовим режимом необхідно розуміти засновану на загальних засадах регулювання

сукупність взаємопов'язаних між собою правових засобів, які забезпечують стійке нормативне впорядкування певної сфери суспільних відносин, виражають ступінь жорсткості юридичного регулювання, сприятливості чи несприятливості для задоволення інтересів суб'єктів права, припустимий рівень їх активності [3, с. 9]. Таким чином, правовий режим є засобом регулювання суспільних відносин, який направлений на задоволення інтересів окремого кола суб'єктів права. Разом з тим, зведення мети правового режиму до задоволення інтересів суб'єктів права не в повній мірі відтворює сутнісні характеристики правового режиму, оскільки його основою є не суб'єктний склад, а певна сфера регулювання суспільних відносин, яка за певними обставинами може бути сформована через задоволення чітко визначених інтересів окремого кола суб'єктів права.

Правовий режим – це і особливий порядок правового регулювання певної сфери суспільних відносин, який забезпечується шляхом специфічного поєднання та співвідношення його методів, способів і типів. Цим терміном визначається цілісний комплекс юридичних засобів, сформований з елементів правового регулювання, що підлягають застосуванню – методів (диспозитивного та імперативного), способів (дозволів, заборон і зобов'язань), типів регулювання (загально-дозволеного та спеціально-дозволеного). Водночас, залежно від комбінацій елементів правового регулювання, домінування одних елементів щодо інших, правові режими можуть бути жорсткими чи м'якими, стимулюючими чи обмежувальними [4, с. 82-84]. Правові режими запроваджуються, як правило, на законодавчому рівні з метою створення певного клімату, необхідного рівня інтенсивності, «напруженості» регулювання [5, с. 143]. Тобто правовий режим є особливим порядком регулювання окремої сфери суспільних відносин на нормативно-правовому рівні за допомогою певної комбінації юридичних засобів (методів, способів, типів) задля забезпечення інтересів чітко визначеного кола суб'єктів права.

Проводячи аналіз нормативно закріпленого змісту відбудовного періоду необхідно зазначити, що частково відбудовний період після закін-

чення воєнних дій є складовою особливого періоду. А саме, абз. 13 ст. 1 Закону України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 року визначає, що особливий період – період, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій [6]. Також складовою особливого періоду визначений частково відбудовний період після закінчення воєнних дій у абз. 5 ст. 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21 жовтня 1993 року [7]. Поряд з тим, на нормативному рівні не дається поняття частково відбудовного періоду після закінчення воєнних дій, його складових, не окреслюється порядок його настання або введення.

Процес відбудови України фактично розпочався з часу відновлення зруйнованої критичної інфраструктури після її пошкодження в результаті збройної агресії російських військ проти України. А пізніше, відбудова нормативно закріплена у компенсаційній формі шляхом прийняття Закону України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 23 лютого 2023 року та підзаконних актів на реалізацію цього закону. Разом з тим, на сьогодні відбудова на підставі абз. 13 ст. 1 Закону України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 року та абз. 5 ст. 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21 жовтня 1993 року визначена як частково відбудовний період після закінчення воєнних дій, що не відповідає реаліям сьогодення, оскільки відбудовний період не може бути частковим та виключно після закінчення воєнних дій. Питання відновлення України гостро постає вже зараз і не лише на національному, а

й на міжнародному рівні. Свідченням цього є висновки Х. Мінгареллі, який у своєму дослідженні «Процес реконструкції в Україні» детально характеризує сучасний етап політико-економічного перетворення України, визначає основні риси процесу відновлення, наголошуючи при цьому на важливості комунікаційної стратегії між Україною та західними країнами, що спрямована на відновлення нашої держави вже сьогодні [8].

Зазначене свідчить про необхідність переосмислення сутності відбудовного періоду, нормативного визначення його мети, складових, порядку настання або введення. Всі ці елементи механізму реалізації відбудовного періоду варто запроваджувати системно за допомогою юридичної конструкції правового режиму.

Тож, важливим вбачається аналіз досліджень, які вказують на проблемність сутності та змісту частково відбудовного періоду після закінчення воєнних дій. Зокрема, В. Мехеда, О. Шкуропацький, Є. Пашенко висловлюють думку, що вказаний період може настати лише після проведення воєнних дій. Оскільки, з урахуванням положень ст. 4 Закону України «Про оборону України», початок воєнних дій є фактичним початком воєнного часу, то відбудовний період настає після воєнного часу [9, с. 105]. Але, таку нормативно визначену послідовність на сьогодні необхідно ставити під сумнів, адже фактично і юридично відбудова України розпочалася відразу з ліквідації руйнувань спричинених збройною агресією.

Щодо змісту відбудовного періоду після закінчення воєнних дій має свою позицію Г. Ганова, яка зауважує на те, що у законодавстві це формулювання не визначене і є оціночним. Крім того, особливий період відповідно до проаналізованих вище нормативних актів стосується тільки частини зазначеного відбудовного періоду [10, с. 66]. З думкою щодо оціночного формулювання відбудовного періоду після закінчення воєнних дій можна погодитись, оскільки саме невизначеність його на нормативному рівні породжує суб'єктивність розуміння його змісту. А тому безумовно є потреба в обов'язковому порядку врегулювати це поняття.

Також, авторка вказує на те, що тільки після повного виконання Указу Президента України «Про демобілізацію» у строк, вказаний у ньому, після здійснення яких економіка країни, тобто підприємства, установи і організації, починають функціонувати в особливих умовах, а Збройні Сили України, інші військові формування, оперативно-рятувальні служби цивільного захисту починають застосовувати порядок організації роботи і формувати штат, передбачені для мирного часу. Отже, саме з цього моменту можна вважати закінченим відбудовний період, на який вказується в законах України «Про оборону України» і «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», а особливий період у державі – завершеним [10, с. 66]. З цією позицією не варто погоджуватися, оскільки економіка країни починає функціонувати в особливих умовах саме з початком дії особливого періоду, а не після завершення мобілізації (крім цільової).

На це вказує зміст визначення оборони України за ч. 1 ст. 2 Закону України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 року, згідно якої оборона України базується на готовності та здатності органів державної влади, усіх складових сектору безпеки і оборони України, органів місцевого самоврядування, єдиної державної системи цивільного захисту, національної економіки до переведення, при необхідності, з мирного на воєнний стан та відсічі збройній агресії, ліквідації збройного конфлікту, а також готовності населення і території держави до оборони [6]. Отже, для відсічі збройної агресії, а не після неї національна економіка переводиться з мирного на воєнний стан.

На підставі проведеного аналізу нормативного регулювання відбудовного періоду та дослідження авторських поглядів на його сутність і зміст, необхідно вказати на те, що нормативно відбудовний період є недостатньо врегульованою сферою суспільних відносин, оскільки на рівні законів України вказується лише на існування такого поняття як частково відбудовний період після закінчення воєнних дій, без розкриття його змісту, порядку запровадження або дії. Крім того, що це поняття є суб'єктивним явищем, воно не має єдності у підходах щодо авторського розуміння відбудовного періоду.

З'ясувати основну сутність відбудовного періоду можна також шляхом буквального тлумачення його змісту. А саме, відбудова – відновлення чого-небудь зруйнованого або занедбаного (господарства, міст, сіл, заводів) [11, с. 559]. Період – це проміжок часу, обмежений певними датами, подіями тощо [11, с. 325]. Тож, відбудовний період за своєю сутністю має включати умови та порядок відновлення виключно того, що було зруйновано або пошкоджено у чітко визначений проміжок часу, обмежений датами, подіями, діями та ін. Слід також враховувати, що відбудовний період України передбачає цілий процес відновлення українського суверенітету над штучно створеним середовищем країни, а також її економічної, соціальної та культурної структури [12]. Тому доцільно говорити, що правове регулювання відбудовного періоду, як окремої сфери суспільних відносин, має бути здійснене за допомогою запровадження спеціальної юридичної конструкції – правового режиму, який має оптимальну комбінацію юридичних засобів (методів, способів, типів) задля забезпечення інтересів чітко визначеного кола суб'єктів права з метою відновлення їх функціонування.

Відбудовний період має забезпечити інтереси суб'єктів громадянського суспільства і держави шляхом ліквідації наслідків збройної агресії російських військ проти України та має включати заходи щодо: 1) встановлення порядку та умов ідентифікації зруйнованих об'єктів, які потребують відновлення; 2) визначення суб'єктного складу осіб, які мають право на відновлення – фізичних та юридичних осіб (публічного та приватного права); 3) форм відновлення наслідків збройної агресії (грошова – компенсаційна, натуральна – шляхом відбудови); 4) формування критеріїв послідовності (пріоритетності) відновлення наслідків збройної агресії; 5) особливого порядку фінансування заходів відбудови – форми і способи оподаткування та розмежування фінансування заходів в залежності від виду бюджету; 6) встановлення особливого режиму праці і статусу працівників, установ і організацій, які будуть задіяні у відновленні зруйнованих об'єктів; 7) створення сприятливих умов для іноземного або націо-

нального інвестування відновлювальних програм або проєктів; 8) порядку та умов повернення цивільного населення на деокуповані території та інше.

Щодо об'єктів, які потребують відновлення, то до їх переліку необхідно включати як об'єкти нерухомості, так і рухомі речі (автомобільна техніка, спеціальна техніка та інша техніка, яка задіяна на виробництві) за чітко визначеним порядком їх ідентифікації, як такої, що знищена внаслідок збройного конфлікту.

Форми відновлення зруйнованого майна (грошова – компенсаційна чи натуральна – шляхом відбудови) мають бути нормативно визначені, враховуючи можливості його відновлення в натуральній формі та право вибору власника цього майна.

Особливу увагу необхідно звернути на соціальний статус працівників, які будуть задіяні на відновлювальних роботах, оскільки їх праця буде відбуватись в умовах підвищеної небезпеки (на зруйнованих об'єктах, де можуть бути залишки озброєння та невикористаних боєприпасів, в місцях з великою вірогідністю наявності мін та інше). Ці працівники повинні мати належний соціальний пакет (гарантій, пільг та компенсацій), пропорційний ризикам їх діяльності.

Особливості створення сприятливих умов для іноземного або національного інвестування відновлювальних програм або проєктів полягають у запровадженні пільгових, митних, валютно-фінансових, податкових та інших умов економічної діяльності національних та іноземних юридичних і фізичних осіб. Ці заходи мають бути здійснені з врахуванням вимог Закону України «Про засади державної регіональної політики» від 15 лютого 2015 року щодо відновлення регіонів та територій, що постраждали внаслідок збройної агресії проти України.

Порядок та умови повернення населення на деокуповані території має передбачати заходи щодо обмеження прав і свобод громадян вільного пересування та вільного вибору місця проживання задля забезпечення їх власної безпеки. Оскільки їх повернення в місця проживання повинно бути здійснено лише після перевірки на відсутність залишків озброєння, боєприпасів та

військової техніки і тільки за умови наявності постійного або тимчасового житла.

Відбудовний період повинен розпочинатись з часу заподіяння шкоди визначеним об'єктам, які потребують відновлення, а закінчуватись після повного відновлення шкоди, яка була завдана збройною агресією.

Висновки. Відбудовний період є складовою особливого періоду, який забезпечує інтереси суб'єктів громадянського суспільства і держави шляхом ліквідації наслідків збройної агресії російських військ проти України для підвищення рівня обороноздатності країни та має включати заходи: ідентифікації зруйнованих об'єктів, які потребують відновлення; визначення суб'єктів, які мають право на відновлення – фізичних та юридичних осіб (публічного та приватного права); щодо форм відновлення наслідків збройної агресії (грошова – компенсаційна, натуральна – шляхом відбудови); визначення критеріїв послідовності (пріоритетності) відновлення наслідків збройної агресії; особливого порядку фінансування, форми і способи оподаткування; щодо особливого режиму праці і статусу працівників, установ і організацій, які будуть задіяні у відновленні зруйнованих об'єктів; створення сприятливих умов для іноземного або національного інвестування відновлювальних програм або проєктів; щодо повернення цивільного населення на деокуповані території.

Відбудовний період настає з часу заподіяння шкоди об'єктам, які потребують відновлення, а закінчується після повної ліквідації шкоди, яка була завдана збройною агресією.

Запровадження заходів відбудовного періоду може бути здійснено шляхом прийняття окремого Закону України «Про правовий режим відбудовного періоду», в якому повинен передбачатися механізм реалізації вищевказаних заходів за їх оптимальною комбінацією забезпечення балансу між обмеженнями прав і свобод людини і громадянина з одного боку та цілями відбудовного періоду з іншого боку, з часу заподіяння шкоди визначеним об'єктам до їх відновлення.

Враховуючи те, що відбудовний період діє і під час збройної агресії російських військ проти України, пропонується внести зміни до:

1) Закону України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 року, абз. 13 ст. 1 викласти в такій редакції: «особливий період – період, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і відбудовний період»;

2) Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21 жовтня 1993 року, абз. 5 ст. 1 викласти в редакції: «особливий період – період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, який настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і відбудовний період».

Література

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 05.09.2023).

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 05.09.2023).

3. Соколова І.О. Правовий режим: поняття, особливості, різновиди: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків, 2011. 22 с.

4. Серебряк С. До визначення правової природи поняття «спеціальний режим» у сфері господарювання. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2022. № 1(43). С. 80-90.

5. Теорія держави і права: підручник / О.В. Петришин, С.П. Погребняк, В.С. Смородинський та ін.; за ред. О.В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

6. Про оборону України: Закон України від 6 груд. 1991 р. № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 05.09.2023).

7. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21 жовт. 1993 р. № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>

8. Mingarelli H. The Reconstruction Process in Ukraine. *Sceus guest platform for eastern europe policy*. 2023. № 5. URL: https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/267943/Mingarelli_The-reconstruction-process-in-ukraine.pdf (дата звернення: 05.09.2023).

9. Шкуропацький О., Мехеда В., Пашенко Є. Термінологічне визначення поняття «особливого періоду» та його застосування. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «ПРАВО»*. Вип. 28. 2019. С. 97-106.

10. Ганова Г. Визначення поняття «особливий період» за законодавством України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2019. № 2. С. 60–69.

11. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980). URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 05.09.2023).

12. The Reconstruction of Ukraine. Ruination / Representation / Solidarity. *A Symposium of Ideas and Strategies*. 2022. 9-11 September. URL: <https://www.reconstruct.in.ua/> (дата звернення: 05.09.2023).

References

1. Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini: Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 24 liut. 2022 r. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (data zvernennia: 05.09.2023).

2. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 12 trav. 2015 r. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (data zvernennia: 05.09.2023).

3. Sokolova I.O. Pravovyi rezhym: poniattia, osoblyvosti, riznovydy: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.01. Nats. un-t «Iuryd. akad. Ukrainy im. Yaroslava Mudroho». Kharkiv, 2011. 22 s.

4. Sieriebriak S. Do vyznachennia pravovoi pryrody poniattia «spetsialnyi rezhym» u sferi hospodariuvannia. *Aktualni problemy prava: teoriia i praktyka*. 2022. № 1(43). S. 80-90.

5. Teoriia derzhavy i prava: pidruchnyk / O.V. Petryshyn, S.P. Pohrebniak, V.S. Smorodynskiyi ta in.; za red. O.V. Petryshyna. Kharkiv: Pravo, 2015. 368 s.

6. Pro oboronu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 6 hrud. 1991 r. № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (data zvernennia: 05.09.2023).

7. Pro mobilizatsiinu pidhotovku ta mobilizatsi- iu: Zakon Ukrainy vid 21 zhovt. 1993 r. № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>

8. Mingarelli H. The Reconstruction Process in Ukraine. *Sceus guest platform for eastern europe policy*. 2023. № 5. URL: https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/267943/Mingarelli_The-reconstruction-process-in-ukraine.pdf (data zvernennia: 05.09.2023).

9. Shkuropatskyi O., Mekheda V., Pashchenko Ye. Terminolohichne vyznachennia poniattia «osoblyvoho periodu» ta yoho zastosuvannia. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriiia «PRAVO»*. Vyp. 28. 2019. S. 97-106.

10. Hanova H. Vyznachennia poniattia «osoblyvyi period» za zakonodavstvom Ukrainy. *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. 2019. № 2. S. 60–69.

11. Slovnyk ukrainskoi movy. Akademichniy tлумачnyi slovnyk (1970-1980). URL: <http://sum.in.ua/> (data zvernennia: 05.09.2023).

12. The Reconstruction of Ukraine. Ruination / Representation / Solidarity. *A Symposium of Ideas and Strategies*. 2022. 9-11 September. URL: <https://www.reconstruct.in.ua/> (data zvernennia 05.09.2023).

THE LEGAL REGIME OF THE RECONSTRUCTION PERIOD

The National Defence University of Ukraine
Povitroflotskyi Avenue, 28, 03186, Kyiv, Ukraine
National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine
E-mails: militar@ua.fm, shapenkol@ukr.net

*The purpose of the article is to develop a unified approach to understanding the reconstruction period and the need to consolidate its implementation measures at the level of the law of Ukraine. **Research methods:** the methodological basis of the study was formed by the dialectical method, the method of analysis as well as synthesis, and the comparative method, which analyzed the essence and content of the reconstruction period at the level of normative regulation and scientific developments; the authors define the reconstruction period as a component of a special period which ensures the interests of civil society and the State and contributes to the elimination of the consequences of the armed aggression of Russian troops against Ukraine with a view to enhancing the country's defense capability by introducing certain measures; compares the concept of the reconstruction period enshrined in various legal acts of Ukraine; and considers the foreign experience of legal regulation of the reconstruction period. **Results:** the reconstruction period should include measures to: identify destroyed objects that need to be restored; determine the entities entitled to restoration - individuals and legal entities (public and private law); forms of restoration of the consequences of armed aggression (monetary – compensation, natural – through reconstruction); establishing criteria for the sequence (priority) of restoration of the consequences of armed aggression; special financing procedures, forms and methods of taxation; special labor regime and status of employees, institutions and organizations involved in the restoration of destroyed facilities; creating favorable conditions for foreign or national investment in restoration programs or projects; grounds and procedure for the return of civilians to the de-occupied territories. After all, the reconstruction period begins when damage is caused to the objects that need to be restored, and ends when the damage caused by the armed aggression is fully restored. **Discussion:** the issues of the legal regime of the reconstruction period are controversial and require the adoption of a separate Law of Ukraine "On the Legal Regime of the Reconstruction Period" and amendments to the Law "On Defence of Ukraine" of December 6, 1991 and the Law "On Mobilization Preparation and Mobilization" of October 21, 1993.*

Key words: reconstruction period; martial law; armed aggression; special period; legal regime.

Стаття надійшла до редакції 05.09.2023